

Financieel jaarverslag verzekeringsbranche

2016

VERBOND VAN VERZEKERAARS

Voorwoord

Voor u ligt het Financieel jaarverslag met daarin de belangrijkste resultaten van de verzekeringsbranche over 2016. Een verslag met cijfers, maar vooral ook met achtergronden en verklaringen bij die cijfers. Hiermee wil de verzekeringssector inzicht bieden in de belangrijkste ontwikkelingen en in beeld brengen hoe de branche ervoor staat. Dit jaarverslag is opgesteld door het Centrum voor Verzekeringsstatistiek (CVS).

In 2016 hebben verzekeraars weer veel consumenten en bedrijven geholpen. Zo werd voor enkele honderden miljoenen euro's uitgekeerd na schade door een extreme hagelbui op 23 juni. Daarnaast werd bij enkele honderdduizenden 'reguliere' schades aan opstal en inboedel en ongeveer een miljoen schades aan voertuigen hulp geboden, zodat de getroffenene zo snel mogelijk hun leven weer op konden pakken. Verder regelden verzekeraars vergoedingen van inkomensderving bij arbeidsongeschiktheid en verzorgden ze de pensioenregelingen van circa één miljoen actieve deelnemers. Tegelijk ziet de verzekeringsmarkt zich geconfronteerd met enkele grote uitdagingen. Zo hebben we te maken met een zeer lage rente, vergrijzing, hevige concurrentie en verzadigde markten. Verzekeraars zijn zich bewust van de noodzaak van verandering om verzekeringen voor iedereen betaalbaar te houden en een relevante en maatschappelijk onmisbare rol te kunnen blijven vervullen. Door onder andere te kiezen voor diversificatie en schaalvergroting en nieuwe marktkansen te benutten, blijft de verzekeringssector een solide sector die doet waarvoor ze in het leven is geroepen, namelijk klanten helpen omgaan met onzekerheden in een risicovolle wereld.

De leden van het Verbond hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het tot stand brengen van dit verslag, in het bijzonder:

- S.L. Laarberg (commissie CVS, Allianz)
- Th. Brink (commissie CVS, Nationale Nederlanden)
- G.Th. Pluym (commissie CVS, Onderlinge 's-Gravenhage)
- F.J.M. Romijn (commissie CVS, a.s.r.)
- M.F.M. van Elk (Nationale-Nederlanden)
- S.R. Vink (Achmea)

Ik hoop dat deze uitgave u in uw werk als verzekeraar of anderszins van dienst is.

mr. H.L. De Boer
directeur

Inhoud

Voorwoord	1
Samenvatting	3
Summary	5
1 Inleiding	7
1.1 Verantwoording	7
1.2 Representativiteit	7
1.3 Leeswijzer	7
2 Economische ontwikkelingen	8
2.1 De wereldeconomie	8
2.2 De Nederlandse economie	8
2.3 Beleggingen	9
2.4 De verzekeringsmarkt in 2016	10
3 Schadeverzekeringen	12
3.1 Algemeen	12
3.2 Herverzekering	13
3.3 Motor	14
3.4 Brand	17
3.5 Transport	18
3.6 Aansprakelijkheid	19
3.7 Rechtsbijstand	20
3.8 Reis	21
4 Ziektekosten en Inkomen	22
4.1 Algemeen	22
4.2 Ziektekosten	22
4.3 Inkomen	23
5 Levensverzekeringen	24
5.1 Algemeen	24
5.2 Individueel	24
5.3 Productie individueel	25
5.4 Collectief	27
Verklaring begrippen	28

Samenvatting

In 2016 groeide de Nederlandse economie met 2,1 procent, de hoogste groei in de afgelopen negen jaar. Deze ontwikkeling is ook terug te zien in de werkloosheid, die bijna een vol procentpunt daalde ten opzichte van 2015. Verzekeraars zorgden er in 2016 weer voor dat miljoenen schades werden hersteld en miljarden euro's werden uitgekeerd. De gunstige economische ontwikkeling zien we in de verzekeringssector niet overal terug. Door de lage rente, verzadigde of krimpende markten, stevige concurrentie onderling en met andere financiële instellingen, staan zowel de omzet als het resultaat onder druk.

Schadeverzekeringen

Verzekeraars hebben in 2016 weer veel klanten geholpen na een schade. Naast ongeveer 100.000 branden, 300.000 waterschades en een miljoen schades aan voertuigen, was op 23 juni 2016 sprake van een extreme hagelbui die vele mensen dupeerde en voor honderden miljoenen euro aan schade veroorzaakte. De schadelast lag in 2016 dan ook fors hoger dan in andere jaren. Dit is direct terug te zien in het resultaat van de schadeverzekeraars, wat ook vóór herverzekering voor het eerst in jaren onder de nul uitkwam. Het premievolume laat een iets betere ontwikkeling zien. Na een jarenlange daling zien we hier in 2016 voor het eerst weer een lichte groei van bijna 3%.

Ziektekosten en Inkomen

Ook op het gebied van Zorg- en Inkomensverzekeringen hebben verzekeraars in 2016 veel gedaan voor hun klanten. Zo regelden ze de vergoedingen van inkomensderving bij arbeidsongeschiktheid voor tienduizenden klanten. Niettemin loopt het aantal polissen in de inkomensmarkt terug. Hierdoor daalt het totale premievolume van Inkomen al enkele jaren, maar in 2016 zien we voor het eerst weer een lichte groei. Het resultaat is al enkele jaren redelijk stabiel en positief, wat voor een groot deel wordt veroorzaakt door de beleggingsopbrengsten.

Levensverzekeringen

Levensverzekeraars verzorgen onder andere de pensioenregelingen van circa één miljoen actieve deelnemers en keren jaarlijks gemiddeld meer dan 20 miljard euro uit aan hun klanten. De sector heeft te kampen met de lage rente en met concurrentie van andere financiële instellingen, zoals banken en pensioenfondsen. Het ontbreken van een level playing field speelt ze daarbij vaak parten. Het premievolume daalde in 2016 dan ook nog verder, met 7%, naar 13,7 miljard euro. Het resultaat daalde van 20% in 2015 naar 15% in 2016.

Tabel 1 Resultaat verzekeringsbranche 2016

	Premievolume ¹		Netto combined ratio	Resultaat ²				
	2016			2012	2013	2014	2015	2016
	€ mrd	% groei t.o.v. 2015	2016	% verdiende premie				
Totaal Schade	11,7	3	107	5	4	2	0	-3
• Motor	4,0	4	114	3	2	-5	-7	-10
• Brand	3,5	2	109	5	-1	3	0	-5
• Transport	0,5	-12	92	-8	14	11	-5	9
• Overige	3,6	5	97	12	8	9	9	4
Totaal Ziektekosten en Inkomen	46,5	1	101	1	3	2	2	0
Totaal Leven	13,7	-7	n.v.t.	-6	12	-36	20	15
Totaal	71,9	0	n.v.t.	0	5	-7	5	2

¹ Premievolume (bruto verdiende premie) van de directe binnenlandse tekening, de indirecte binnenlandse tekening en de directe buitenlandse tekening.

² Technisch resultaat na rente en na herverzekering, maar voor afdracht van vennootschapsbelasting, uitgedrukt in een percentage van de bruto verdiende premie.

Summary

The Dutch economy grew by 2.1 percent in 2016, the highest growth level in the past nine years. This development is also reflected in the unemployment, which dropped almost a full percentage point compared to 2015. Just as in previous years, insurers arranged that millions of damages were repaired and billions of euros were paid out in 2016. The favourable economic development is not visible in all parts of the insurance sector. Both revenues and results are under pressure due to low interest rate levels, saturated or shrinking markets and keen competition from fellow insurers and from other financial institutions.

Non-life insurance

Insurers provided assistance to many clients who sustained damage in 2016. In addition to approximately 100,000 fires, 300,000 cases of water damage and one million vehicle damages on an annual basis, there was an extreme hail storm on 23 June 2016, which duped many people and caused damage to an amount of hundreds of millions of euros. As a consequence, the claims burden was much higher in 2016 than in previous years. This was directly reflected in the result of the non-life insurers, which, even before reinsurance, dropped below zero for the first time in many years. The premium volume shows a somewhat better performance. After have declined for years, the premium volume showed a modest growth of nearly 3% in 2016.

Health and Income insurance

Insurers also provided good services to their clients in the field of Health and Income insurance in 2016. They arranged compensation for loss of income due to disability for tens of thousands of clients. Nevertheless, the number of policies in the Income market is declining. As a result, the total premium volume for Income insurance has been decreasing for a few years, but we see a slight growth again in 2016. The result has been reasonably stable and positive for a few years, mainly due to the investment income.

Life insurance

Life insurers arrange the pension schemes of approximately one million active participants and they pay benefits to their clients that average a total of more than 20 billion euros each year. The sector is confronted with low interest rates and competition from other financial institutions, such as banks and pension funds. They are often hindered by the lack of a level playing field in competing with these institutions. Consequently, the premium volume continued the downward trend with a decline of 7% to 13.7 billion euros in 2016. The result decreased from 20% in 2015 to 15% in 2016.

Table 1 Results insurance sector 2016

	Premium volume ¹		Net combined ratio	Result ²				
	2016			2012	2013	2014	2015	2016
	€ bn	% growth compared to 2015	2016	% earned premiums				
Total Non-life	11.7	3	107	5	4	2	0	-3
• Motor vehicles	4.0	4	114	3	2	-5	-7	-10
• Property	3.5	2	109	5	-1	3	0	-5
• Marine, Transport & Aviation	0.5	-12	92	-8	14	11	-5	9
• Other	3.6	5	97	12	8	9	9	4
Total Health and Income	46.5	1	101	1	3	2	2	0
Total Life	13.7	-7	n.a.	-6	12	-36	20	15
Total	71.9	0	n.a.	0	5	-7	5	2

¹ The premium volume (gross earned premiums) of the direct domestic turnover, indirect domestic turnover and direct foreign turnover.

² Technical result after interest and after reinsurance, but before the deduction of corporation tax, expressed as a percentage of the gross earned premiums.

1 Inleiding

1.1 Verantwoording

Dit jaarverslag bevat een terugblik op de financiële ontwikkelingen in de Nederlandse verzekeringsbranche over het jaar 2016. Het verslag is opgesteld door het Centrum voor Verzekeringsstatistiek (CVS), het statistisch onderzoeksbureau van het Verbond van Verzekeraars.

Resultaten worden veelal uitgedrukt in een percentage van de bruto verdiende premie. Alle premiebedragen zijn exclusief assurantiebelasting. De hier gepresenteerde resultaten zijn de zogenaamde technische resultaten inclusief herverzekering, maar vóór afdracht van vennootschapsbelasting. De berekeningen zijn gebaseerd op een panel van verzekeraars, maar alle uitkomsten zijn opgeschaald naar de omvang van de gehele Nederlandse verzekeringsbranche. Vanwege de omvang van het panel is de ophoging voldoende betrouwbaar om uitspraken over de gehele markt te kunnen doen.

De genoemde bedragen en aantallen in dit jaarverslag over voorgaande jaren kunnen op bepaalde punten afwijken van de bedragen en aantallen zoals vermeld in eerdere jaarverslagen. De belangrijkste redenen hiervoor zijn bijstellingen op oude jaren, veranderingen in panelsamenstelling, gewijzigde verslagleggingsregels of aansluiting bij DNB-cijfers. De gepresenteerde resultaten zijn afkomstig van het CVS, tenzij anders vermeld.

1.2 Representativiteit

De financiële gegevens van schadeverzekeraars zijn gebaseerd op meer dan 90 procent van de Nederlandse verzekeringsmarkt, gemeten naar premievolume. De resultaten zijn afkomstig van de statistiek Financiële Jaarcijfers Schade & Inkomen, waarvoor het CVS jaarlijks schadeverzekeraars enquêteert, die in Nederland werkzaam zijn. De resultaten die in het hoofdstuk Schadeverzekeringen gepresenteerd worden, hebben betrekking op alle schadeverzekeringen (exclusief Ziektekosten en Inkomen), namelijk verzekeringen voor motorrijtuigen, brand, transport, aansprakelijkheid, rechtsbijstand en reis.

De financiële gegevens van Ziektekosten zijn cijfers van DNB over de gehele markt. De cijfers van Inkomen komen uit de statistiek Financiële Jaarcijfers Schade & Inkomen van het CVS en zijn gebaseerd op meer dan 90 procent van de markt, gemeten naar premievolume.

De financiële gegevens over levensverzekeraars zijn gebaseerd op 98 procent van de Nederlandse verzekeringsmarkt, gemeten naar premievolume. De resultaten zijn afkomstig van de statistiek Financiële Jaarcijfers Leven, waarvoor het CVS jaarlijks levensverzekeraars die in Nederland werkzaam zijn enquêteert.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat kort in op algemene economische ontwikkelingen die mede van invloed zijn op de resultaten van de verzekeringsbranche. Daarna wordt in hoofdstuk 3 het resultaat van de diverse schadeverzekeringen toegelicht, waarbij we ook stilstaan bij de impact van herverzekering. Hoofdstuk 4 bevat een toelichting op de markt van ziektekosten- en inkomensverzekeringen. In hoofdstuk 5 wordt verslag gedaan van de financiële ontwikkelingen op de markt voor levensverzekeringen, met aandacht voor de ontwikkeling van het premievolume, de nieuwe productie en het resultaat. Het verslag sluit met een verklarende lijst van begrippen.

2 Economische ontwikkelingen³

2.1 De wereldeconomie

Voor de wereldeconomie was 2016 het jaar met de laagste groei (3,1 procent) sinds 2009. De oorzaken hiervoor zijn de lage grondstoffenprijzen en de lage groei van de in- en uitvoer van de opkomende economieën, waardoor de groei van de wereldhandel inzakte. Het CPB verwacht dat deze in 2017 en 2018 aanzienlijk aan zal sterken, waardoor het economische herstel wereldwijd flink door zal zetten. Het risico op deflatie is hiermee zo goed als van de baan, maar er blijven enkele risico's bestaan die een gevaar vormen voor de economische opleving, zoals de gevolgen van de Brexit, beleidsonzekerheid in de VS en enkele Europese landen en de politieke spanningen met Turkije.

De groei van de economie van de Verenigde Staten (VS) was in 2016 lager dan in voorgaande jaren. Vooral door een tegenvallend vierde kwartaal kwam de groei gemeten over heel 2016 uit op 1,6 procent, aanzienlijk lager dan de 2,6 procent over 2015. De oorzaak van deze lage groei is een flinke terugval in de exportgroei. Niettemin beschouwt het CPB de groei als robuust met gunstige verwachtingen voor de korte termijn, als gevolg van onder andere verwachte aanpassingen in het begrotingsbeleid.

In Azië zien we nog steeds een relatief hoge maar teruglopende economische groei. India kwam met een groeipercentage van 7,4 procent in 2016 hoger uit dan de meeste andere landen, maar lager dan de groei van 7,6 procent in 2015. De groei blijft hoog vanwege de stijgende binnenlandse consumptie en overheidsuitgaven, maar achterblijvende investeringen en teruglopende export leidden uiteindelijk tot de daling ten opzichte van 2015. In China zorgen onder andere overcapaciteit en een teruglopende export voor een afname van de economische groei van 6,9 procent in 2015 naar 6,7 procent in 2016. De 10 ASEAN landen zagen hun economische groei licht toenemen, van 4,7 procent in 2015 naar 4,8 procent in 2016, vooral als gevolg van een stijgende binnenlandse consumptie. In Japan wordt de economische groei geremd door achterblijvende binnenlandse consumptie, maar door een aantrekkende export kwam deze in 2016 toch nog uit op 1,0 procent. Dit is lager dan de 1,2 procent in 2015.

Ook in het eurogebied was de economische groei in 2016 iets lager dan in 2015, namelijk 1,6 procent in 2016 tegen 1,9 procent in 2015. Het CPB verwacht dat deze groei de komende twee jaar min of meer stabiel blijft. In Duitsland lag de economische groei met 1,9 procent iets boven het gemiddelde, Italië en Frankrijk haalden met een percentage van rond de 1 procent een iets lager dan gemiddelde groei.

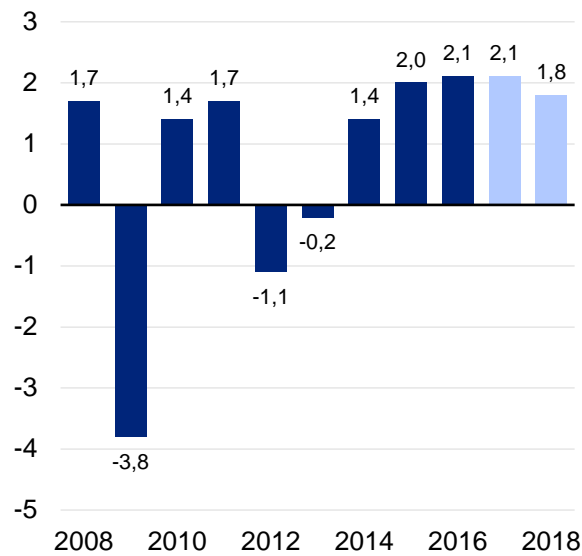
2.2 De Nederlandse economie

In Nederland zette de economische opleving goed door. De groei van 2,1 procent in 2016 was de hoogste groei in de afgelopen negen jaar. Volgens de verwachtingen van het CPB wordt dit de komende twee jaar niet meer overtroffen, maar zet de groei wel door, met gemiddeld iets minder dan 2 procent per jaar. De economische groei wordt vooral gedreven door een groei van de particuliere consumptie en de uitvoer. De stijging van de consumptie wordt veroorzaakt doordat huishoudens meer te besteden hebben en daarnaast een deel van hun gespaarde geld uitgeven.

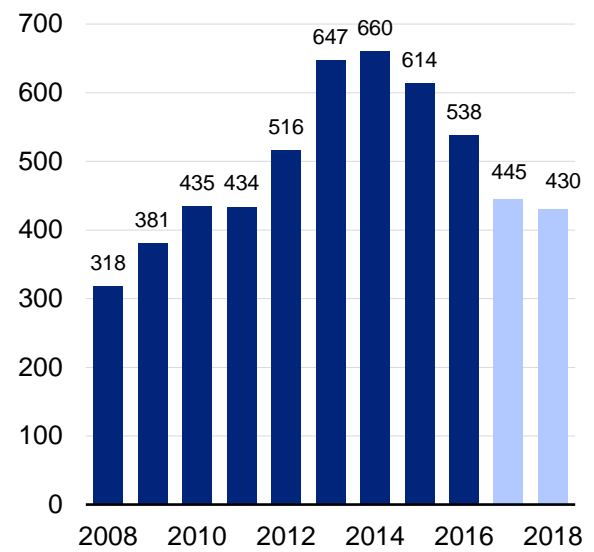
De werkloosheid liep in 2016 bijna een vol procentpunt terug en zal de komende jaren door blijven dalen. De inflatie daalde in 2016 nog verder tot 0,1 procent, het laagste punt in een zeer lange periode. Hiermee is naar verwachting het dieptepunt bereikt. Volgens ramingen van het CPB klimt de inflatie in de komende jaren naar waarden rond de 1,5 procent. Ook de rente zal dan na jarenlange dalingen weer stijgen.

³ De tekst in dit hoofdstuk is gebaseerd op het Centraal Economisch Plan 2017 van het CPB, de kwartaalberichten van DNB, artikelen uit ESB en publicaties van de OECD en de Wereldbank.

Figuur 1 Volumemutaties BBP t.o.v. het jaar ervoor (%) (bron: CBS/CPB)

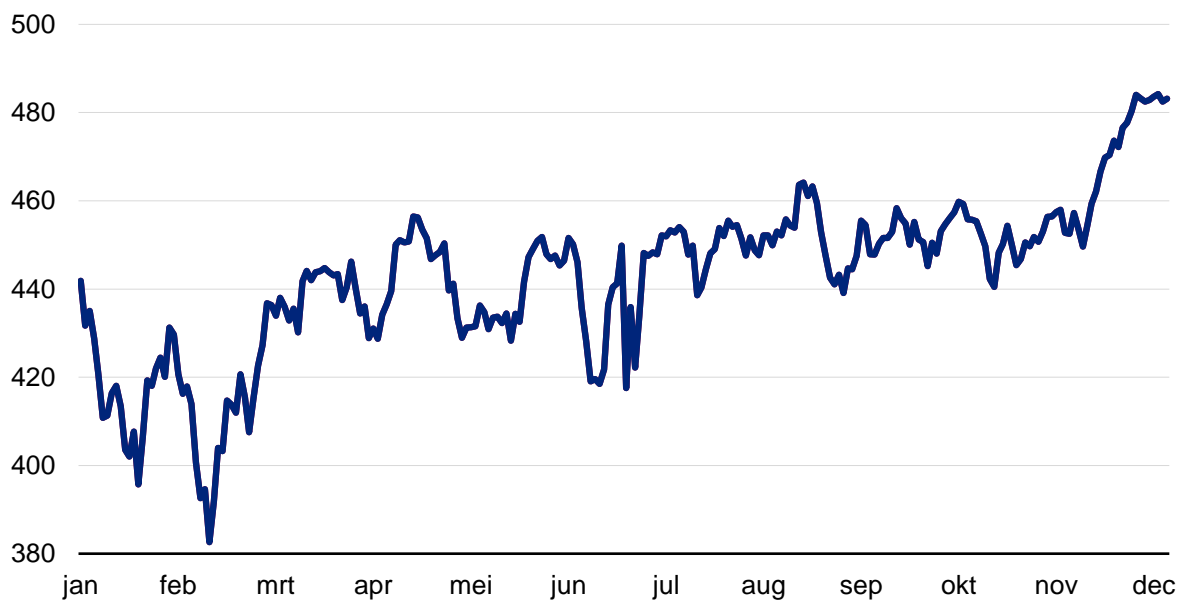
Figuur 2 Werkloze beroepsbevolking (dzd) (bron: CBS/CPB)

2.3 Beleggingen

Voor de aandelenbeurs was 2016 over het algemeen een goed jaar. De koers van de AEX had een dieptepunt in februari en kelderde in juni vanwege de aangekondigde Brexit, maar in beide gevallen hervatte de index al snel weer de weg omhoog. Over het gehele jaar werd een stijging van 9 procent gemeten, mede dankzij een stijging aan het eind van het jaar.

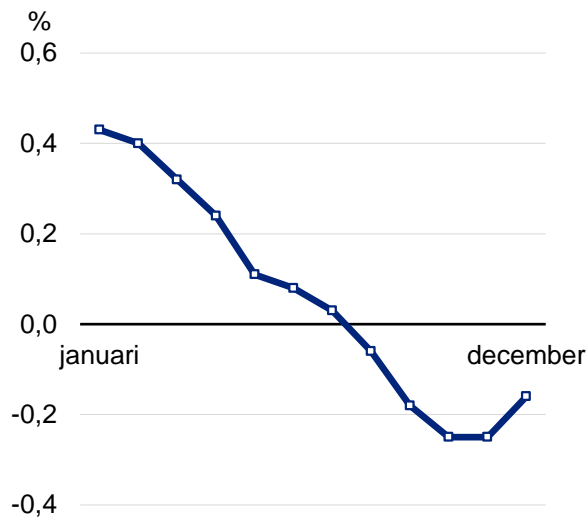
Figuur 3 Koers van de AEX in 2016

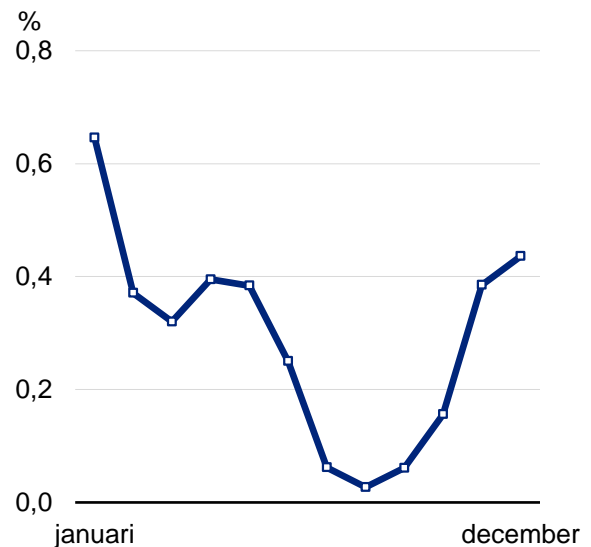
Voor verzekeraars zijn de beurskoersen niet de meest relevante indicatoren voor het meten van de beleggingsprestaties. Ze beleggen weliswaar in aandelen om daarmee het rendement op het kapitaal te verhogen, maar het aandeel van hun activa dat is belegd in aandelen, is relatief klein. Dit om het risico op al te grote verliezen te verminderen, langlopende verplichtingen na te kunnen komen en consumenten meer zekerheid te kunnen bieden. Het grootste deel van beleggingen van verzekeraars bestaat dan ook uit vastrentende waarden, zoals staats- en bedrijfsobligaties en vorderingen uit

(hypothecaire) leningen. Het rendement van deze vastrentende waarden hangt onder andere af van de kapitaalmarktrente en de opslagen voor het kredietrisico (*credit spreads*).

Figuur 4 Verloop u-rendement in 2016
(bron: Verbond van Verzekeraars)

Figuur 5 Rente 10-jaars-staatsobligaties 2016 (bron: DNB)

Voor verzekeraars is in 1995 het zogenaamde u-rendement⁴, naast het reeds bestaande s- en t-rendement, geïntroduceerd als een maatstaf om de opbrengsten op staatsleningen te berekenen. Voor 2016 zien we een dalende curve die onder de nul belandt. Aan het eind van het jaar, wordt de weg omhoog ingezet. De rente op Nederlandse 10-jaars-staatsleningen bleef wel het hele jaar positief. Ook deze stijgt aan het eind van het jaar.

2.4 De verzekeringsmarkt in 2016

Verzekeraars hebben te maken met verzadigde of krimpende markten, hevige concurrentie, lage rente en gestegen kosten als gevolg van regelgeving. De effecten hiervan zijn overal voelbaar, maar de mate waarin verschilt sterk per branche.

Schadeverzekeraars hebben minder last van de lage rente dan levensverzekeraars. Niettemin heeft de markt voor schadeverzekeringen te maken met beperkte mogelijkheden tot groei vanwege de verzadiging van de markten en de hevige onderlinge concurrentie. De premies en resultaten staan in deze branche dan ook onder druk. Als gevolg hiervan neemt het resultaat al geruime tijd af.

Levensverzekeraars hebben te maken met de historisch lage rente en een dalend premievolume. De markt is duidelijk aan het veranderen en levensverzekeraars spelen hierop in door te innoveren, nieuwe producten te ontwikkelen en een betere service te verlenen tegen lagere kosten. Zo richten ze onder meer PPI's (premiepensioeninstellingen) op en zijn diverse verzekeraars bezig met het oprichten van een APF (algemeen pensioenfonds). Hierdoor bieden ze in toenemende mate producten aan die strikt genomen geen verzekeringen zijn en daardoor buiten dit verslag blijven.

Naast al deze ontwikkelingen slagen verzekeraars er in de solvabiliteit ook in 2016 weer ruim boven de gestelde norm te houden.

⁴ Het u-rendement is een rendementsmaatstaf die maandelijks door het Verbond van Verzekeraars wordt gepubliceerd. De hoogte van het u-rendement is gebaseerd op het effectief rendement van staatsleningen die voldoen aan een aantal specifieke criteria.

Solvabiliteit ruimschoots boven de norm

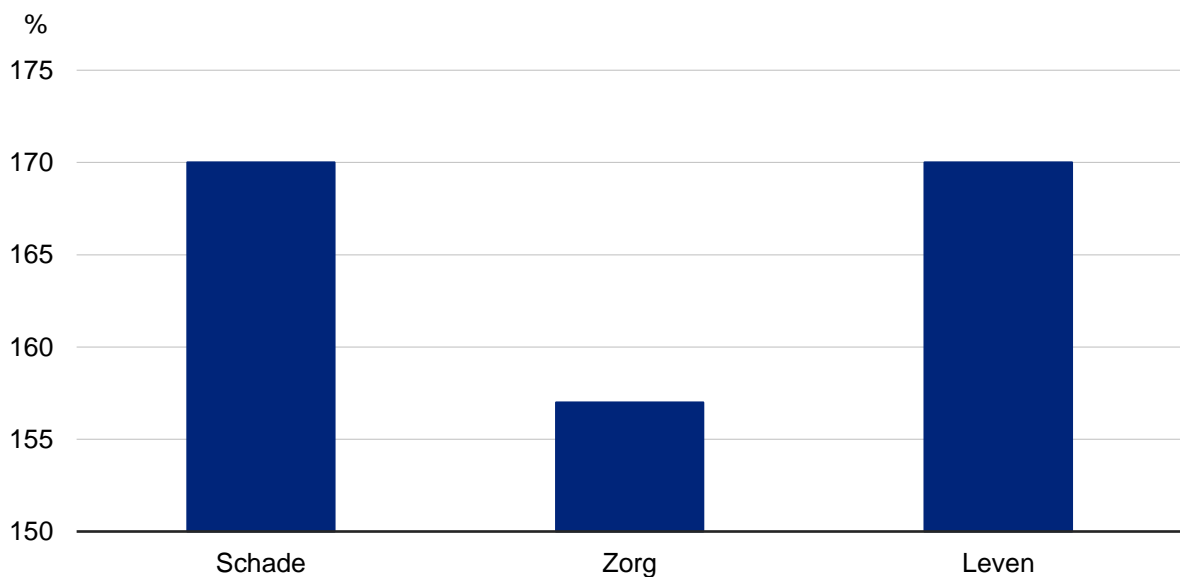
Na jaren van voorbereiding is Solvency II met ingang van 1 januari 2016 volledig ingevoerd. Alle verzekeraars in Europa hebben het eerste volledige boekjaar onder een nieuw solvabiliteitsregime achter de rug.

Dit nieuwe regime houdt rekening met een aantal risicocategorieën. Ter compensatie van deze risico's moeten verzekeraars voldoende buffers aanhouden. De mate van solvabiliteit wordt uitgedrukt in de solvabiliteitsratio, de verhouding tussen aanwezig vermogen en de kapitaalsvereiste. Deze moet boven de 100 procent liggen. Hoe hoger het percentage, hoe meer zekerheid een verzekeraar heeft om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Een belangrijke risicocategorie is het marktrisico. Bij de bepaling van de kapitaalsvereiste voor dit risico wordt berekend hoeveel kapitaal een verzekeraar moet aanhouden voor onder meer het risico dat de rente plotseling gaat stijgen of dalen, dat de koersen van aandelen wijzigen en dat de waarde van onroerend goed verandert. Uiteraard worden ook andere beleggingscategorieën hierbij betrokken. Naast het marktrisico zijn het verzekeringstechnische risico, het tegenpartijrisico en het operationeel risico van belang.

Onderstaande figuur toont de gemiddelde solvabiliteitsratio's per sector.

Figuur 6 Solvabiliteitsratio verzekeraars op basis van Solvency II, 2016 (bron: DNB)

3 Schadeverzekeringen

- Premievolume stijgt
- Resultaat negatief

3.1 Algemeen

Schadeverzekeraars staan dagelijks klanten bij die te maken hebben gehad met een schade. Zo hebben jaarlijks ongeveer 100.000 klanten te maken met een brand en 300.000 klanten te maken met waterschade. Bij Motor zien we nog veel meer schade, daar ligt het aantal schadegevallen jaarlijks rond de miljoen. Al deze mensen worden door verzekeraars geholpen om de schade zo snel mogelijk te herstellen zodat ze hun leven zo snel mogelijk weer op kunnen pakken.

Door hevige concurrentie op verzadigde markten staan de premies en de marges van schadeverzekeraars onder druk. Dit heeft geleid tot een jarenlange daling van het premievolume. In 2016 wordt deze trend doorbroken en zien we de totale premie voor de sector Schade weer toenemen. Deze stijging vindt vooral plaats bij Motor en Overige, maar ook Brand laat een positieve ontwikkeling zien in vergelijking met de voorgaande jaren.

Tabel 2 Bruto premievolume en -ontwikkeling schadebranches

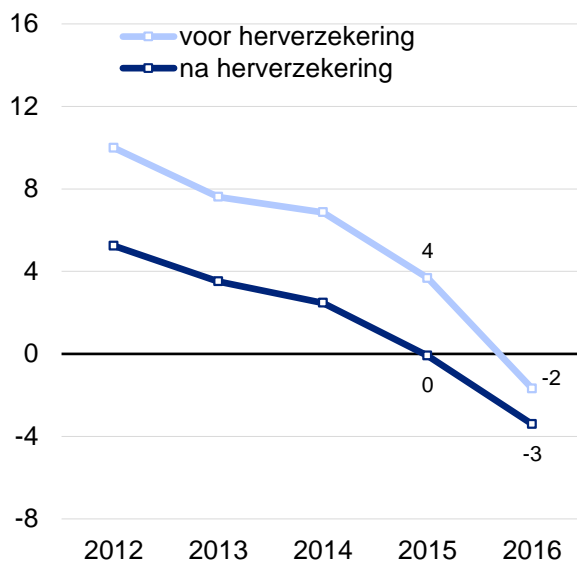
Branche	2015 € mrd	2016 € mrd	Mutatie %
Motor	3,9	4,0	4
Brand	3,5	3,5	2
Transport	0,6	0,5	-12
Overige ⁱ	3,4	3,6	5
w.o. Aansprakelijkheid	1,0	1,1	3
w.o. Rechtsbijstand	0,7	0,7	1
w.o. Reis en hulpverlening ⁱⁱ	0,6	0,6	-1
Totaal	11,4	11,7	3

ⁱ Tot de Overige verzekeringen behoren ook Krediet, Borgtocht en Diverse geldelijke verliezen.

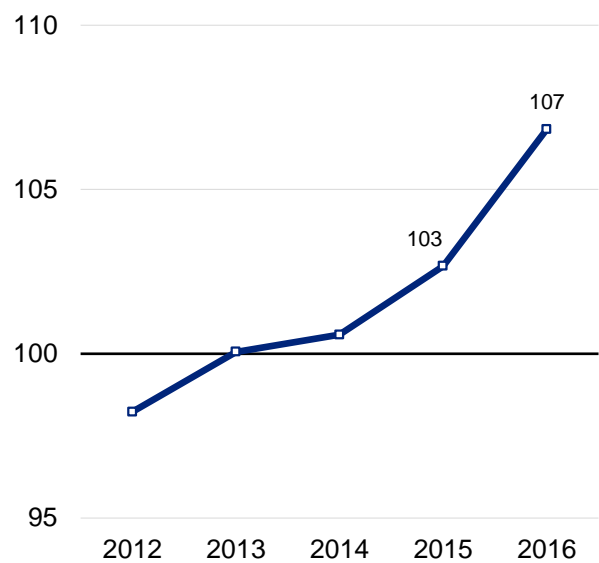
ⁱⁱ Tot de productgroep Reis en hulpverlening behoren naast de gewone reisverzekeringen (inclusief de ongevallendeckking) ook annuleringsverzekeringen en hulpverlening.

De stijging van het premievolume is niet voldoende om het tij te keren. Als gevolg van onder andere sterk stijgende letselschades, meer regres door overheden en duurdere elektronica neemt de schadelast ook toe. Daarnaast was in 2016 sprake van een hevige hagelbui die voor honderden miljoenen euro's aan schade heeft veroorzaakt. De geleden schade stijgt in 2016 dan ook met 11 procent ten opzichte van 2015, waardoor het resultaat blijft dalen en negatief wordt, zowel voor als na herverzekering.

Figuur 7 Resultaat na rente in procenten van de bruto verdiende premie, sector Schade

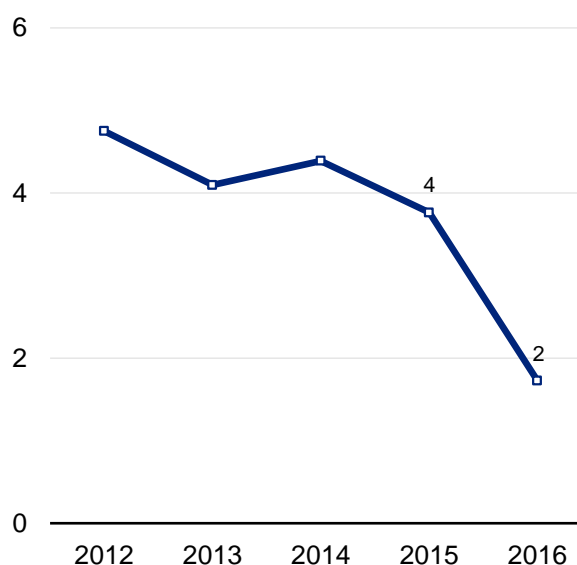
Figuur 8 Netto combined ratio⁵, sector Schade

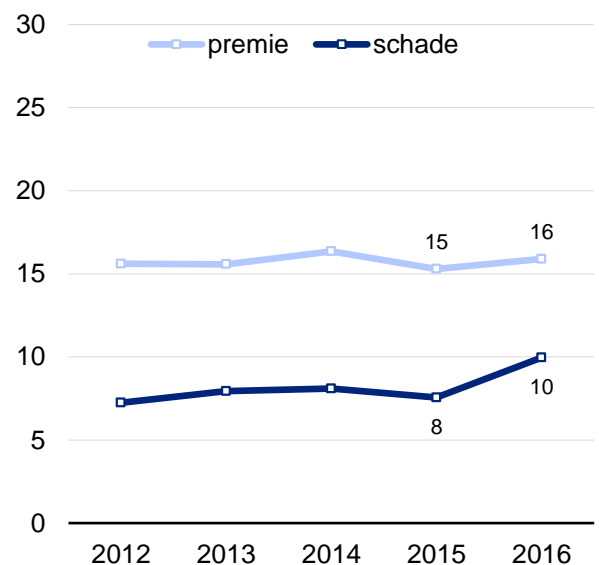
3.2 Herverzekering

De herverzekeringmarge van de sector Schade is in 2016 gedaald, wat betekent dat het verschil tussen wat verzekeraars betalen en ontvangen van herverzekeraars kleiner is geworden. Onderstaande grafieken laten zien dat de daling van de herverzekeringmarge vooral een gevolg is van een stijging van de door herverzekeraars uitgekeerde schade. De hevige hagelbui van 23 juni 2016 heeft hier zeker aan bijgedragen.

Figuur 9 Herverzekeringmarge, percentage van bruto verdiende premie, sector Schade

Figuur 10 Premie betaald aan en schade ontvangen van herverzekeraars, percentage van verdiende premie

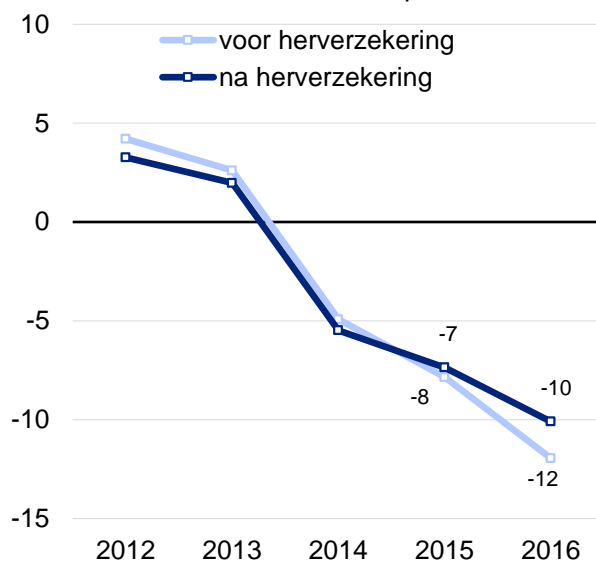

⁵ De combined ratio geeft het totaal van de geleden schade en bedrijfskosten weer in verhouding tot de verdiende premie en is daarmee een maatstaf die weergeeft in hoeverre de uitgaven van een verzekeraar gedekt worden door de inkomsten.

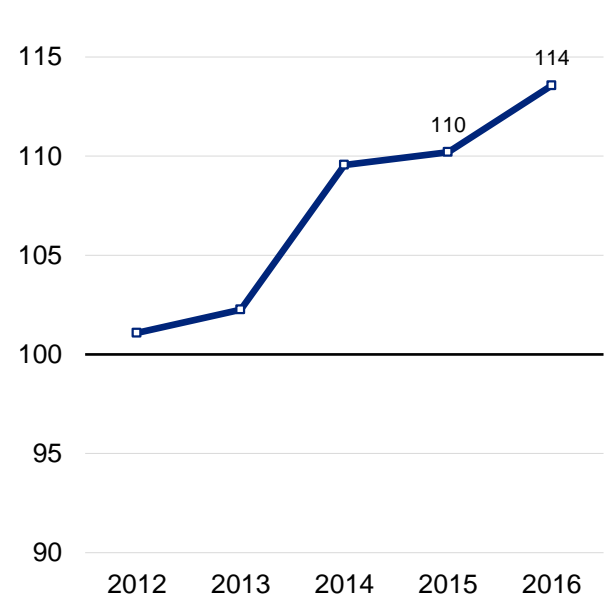
3.3 Motor

Het premievolume van de branche Motor is in 2016 toegenomen. Ook de schadelast is in 2016 hoger dan in voorgaande jaren. Gemeentes en zorgverzekeraars plegen meer regres en het aan slachtoffers toegekende smartengeld wordt meer in lijn gebracht met de landen om ons heen. Hierdoor worden letselschades steeds duurder, waardoor de schadelast van motorverzekeraars stijgt. Verder worden reparaties aan auto's duurder als gevolg van de elektronica die in auto's is verwerkt en omdat reparaties vaak bestaan uit het vervangen van complete onderdelen. Tenslotte speelt ook bij Motor de schade van de hagelbui op 23 juni een rol. Als gevolg hiervan is het resultaat verder gedaald en de netto combined ratio gestegen ten opzichte van 2015. Deze ligt nu al vijf jaar lang ruim boven de 100.

Figuur 11 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Motor

Figuur 12 Netto combined ratio, Motor

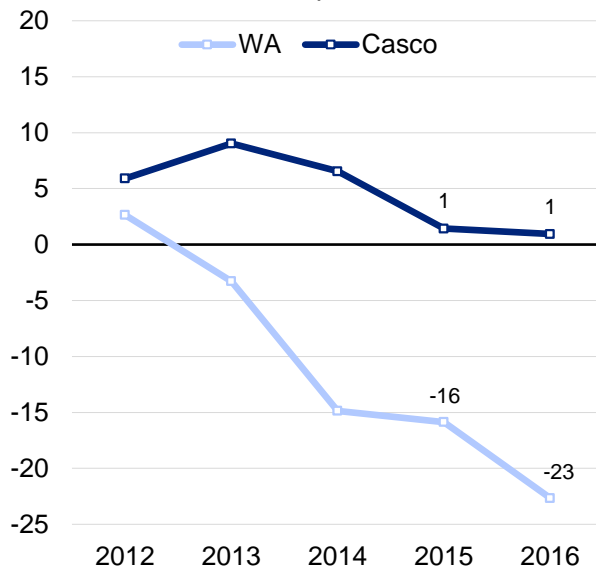
De schadeontwikkeling van de branche Motor hangt onder meer samen met het aantal diefstallen van voertuigen, het aantal verkeersongevallen en de ontwikkeling van de verkeersgewonden en -doden. Het aantal verkeersdoden komt in 2016 uit op 629. Dat is ruim 1 procent meer dan in 2015 (621). De diefstal van voertuigen is bij alle soorten voertuigen, behalve bedrijfsvoertuigen, gedaald. Vanwege andere gestegen posten neemt de schadelast in 2016 niettemin toe.

Tabel 3 Diefstallen van voertuigen (bron: AVc)

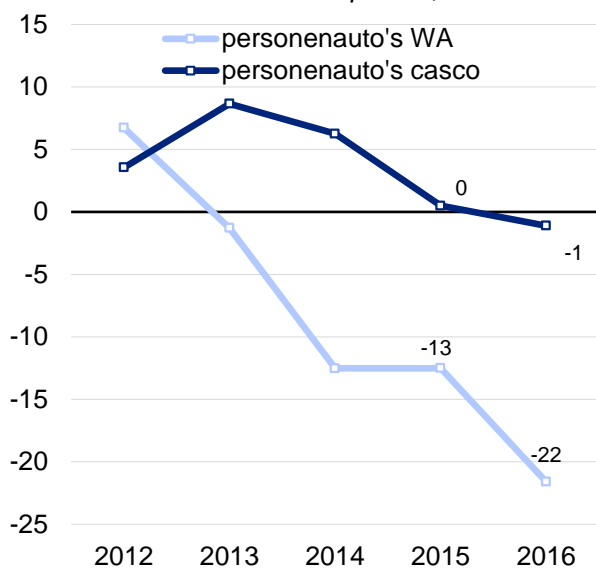
Categorie	2012	2013	2014	2015	2016	Mutatie '15/'16 %
Personenauto's	11.396	11.761	10.712	10.091	9.179	-9
Bedrijfsvoertuigen	2.427	2.689	2.383	1.877	1.912	2
Aanhangers	1.173	1.153	1.140	901	150	-17
Motorrijwielen	1.807	1.963	1.753	1.845	1.579	-14
Bromfietsen	16.183	14.487	14.693	14.504	12.698	-12
Totaal	32.986	32.053	30.681	29.218	26.118	-11
% teruggevonden personenauto's	46	43	40	37	40	-

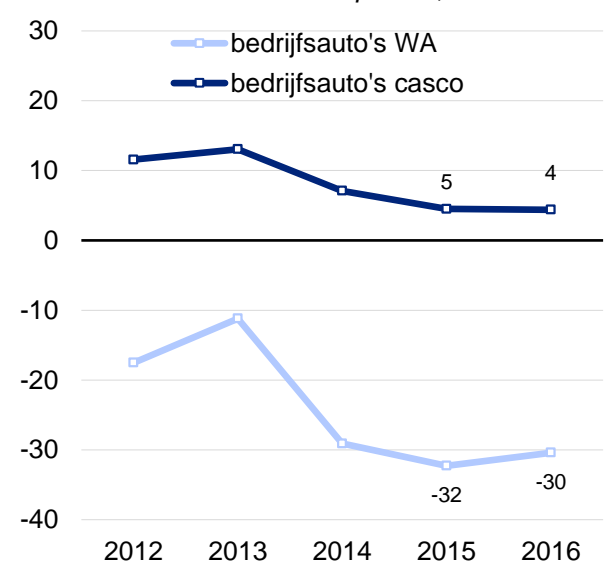
Figuur 13 Resultaat na rente vóór herverzekering Motor casco en Motor WA in procenten van de verdiende premie

Figuur 14 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Motor

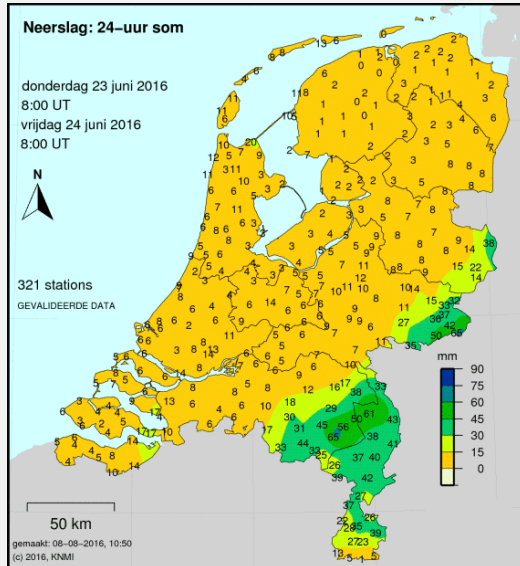
Figuur 15 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Motor

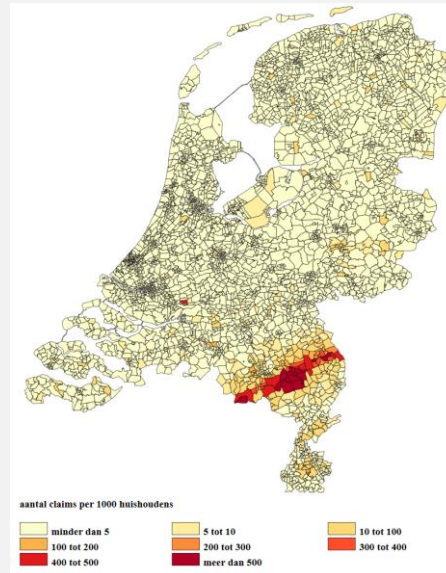
Als we de resultaten verder uitsplitsen, zien we vooral het effect van de stijgende letselschades terug. Het resultaat op WA is sterk gedaald en ligt ver onder de nul. We zien de daling vooral terug bij personenauto's, maar ook bij bedrijfsauto's ligt het resultaat op WA ver onder de nul.

Enorme hagelschade eind juni 2016

Figuur 16 Neerslag op 23 en 24 juni 2016, bron: KNMI

Figuur 17 Schademeldingen op 23 en 24 juni 2016, claims per 1000 huishoudens

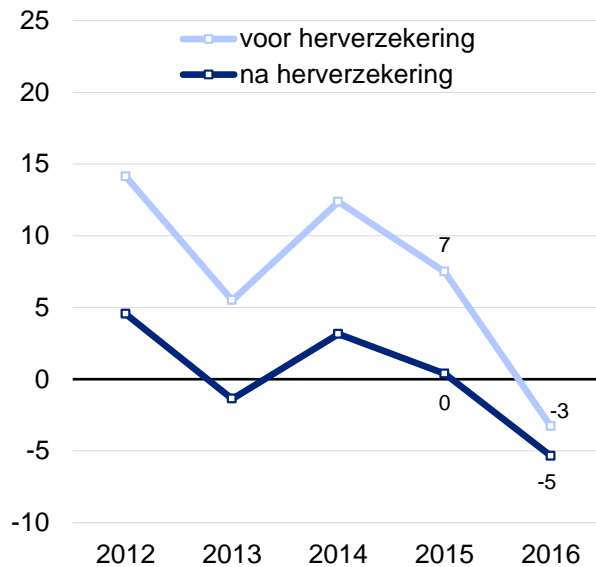

Op 22 juni 2016 kwam een zuidwestelijke stroming tot stand tussen een lagedrukgebied ten westen van de Britse Eilanden en een hogedrukgebied met kern boven de Baltische Staten. Hierdoor ontwikkelde zich de zogenaamde 'Spaanse pluim' van zeer warm, vochtig en onstabiele lucht, waardoor er zware buiencomplexen tot ontwikkeling kwamen. Deze trokken op 22, 23 en 24 juni over Nederland. Op sommige plekken viel 30 tot 60 mm regen in vaak zeer korte tijd (in de Bilt 20 mm in 10 minuten, dat komt maar eens in de 50 jaar voor). Vooral de 23e was het raak. Om circa 20:00 uur ontwikkelde zich boven het zuidoosten van Brabant vanuit één bui een zogenaamde 'supercel', die vervolgens in noordoostelijk richting trok en door hagelstenen tot wel 10 cm ongelofelijk veel schade aanrichtte. In gemeenten als Bergeijk had vrijwel elke woning en (buitenstaande) auto schade. Het aantal verzekeringsclaims in postcodegebied 5575 in Bergeijk, alleen geboekt onder hagelschade in de CIS database, is hierdoor in 2016 groter dan het aantal huishoudens in dit gebied. Figuur 16 geeft weer hoe deze ene bui overheersend is in de hagelstatistieken van 2016. Een voorlopige schatting komt uit op een verzekerde schade van ruim 500 miljoen euro, waarvan bijna 100 miljoen euro aan particuliere motorvoertuigen, 200 miljoen euro aan woonhuizen en 200 miljoen euro zakelijke schade, waarvan het grootste deel agrarische schade is. De totale schadepost valt voor verzekeraars lager uit, omdat naar schatting ongeveer de helft van de schade herverzekerd is.

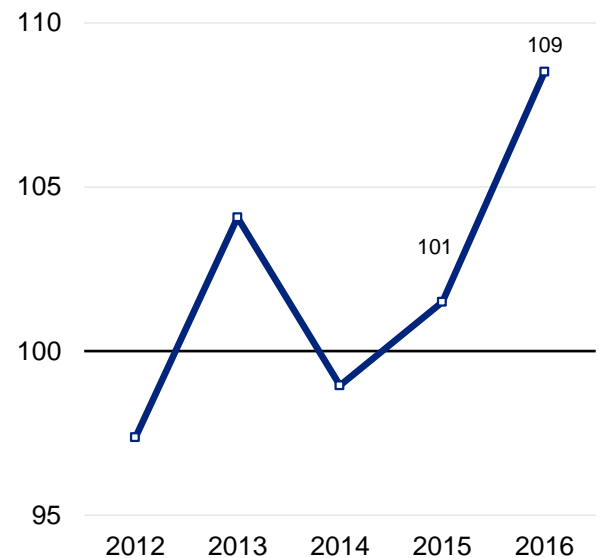
3.4 Brand

Het premievolume van brandverzekeringen is in 2016 ten opzichte van het jaar ervoor gestegen. Omdat de schade sterker toenam, is het resultaat gedaald en voor het eerst in lange tijd ook voor herverzekering onder de nul gedaald. Bij de branche Brand speelt naast de felle onderlinge concurrentie in toenemende mate concurrentie vanuit het buitenland een rol. Vooral in het zakelijke segment krijgen Nederlandse verzekeraars steeds meer te maken met concurrentie van grote buitenlandse spelers en zien we dat de premie daardoor onder druk staat.

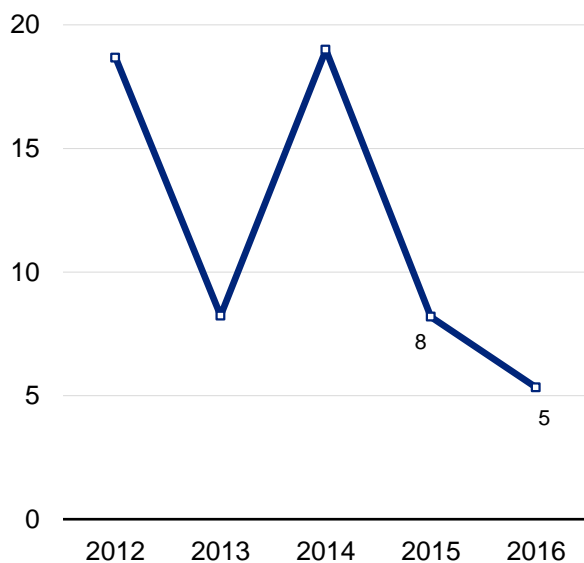
Figuur 18 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Brand

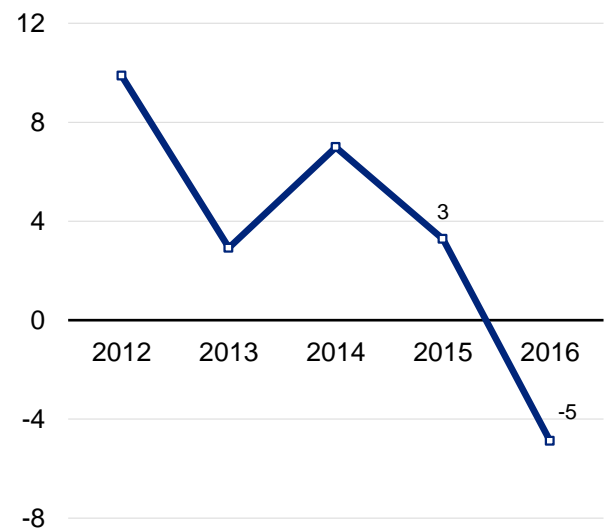
Figuur 19 Netto combined ratio, Brand

Figuur 20 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Brand Bedrijven

Figuur 21 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, inboedel en opstal

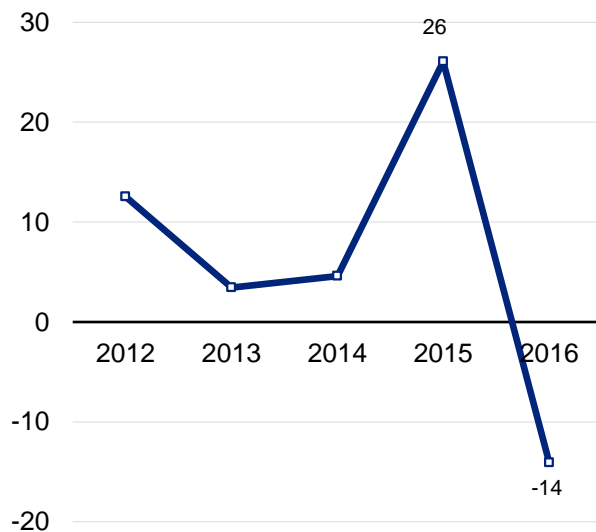

In 2016 is de schadelast gestegen door meer betaalde schade en een verhoging van de schadevoorziening. De uitzonderlijke hagelstenen in juni hebben voor een grote schadepost gezorgd, vooral bij Opstal en bij agrarische verzekeringen. De geleden schade van herverzekeraars is eveneens

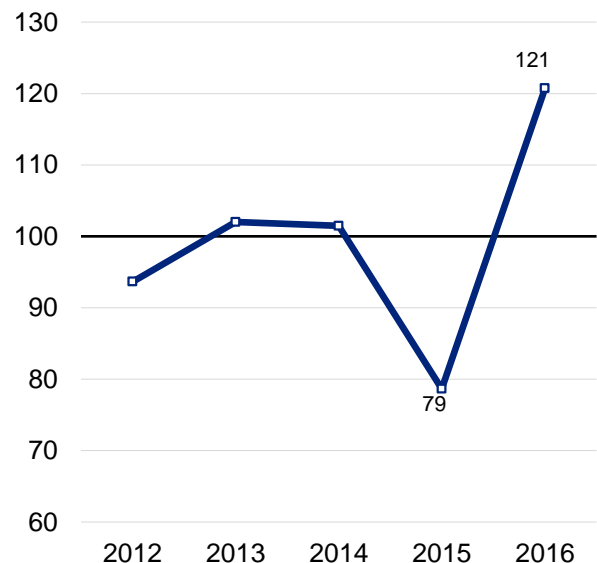
gestegen. In combinatie met minder herverzekering door verzekeraars is de herverzekeringmarge daarom gunstiger geworden. De onderliggende producten laten zien dat vooral de particuliere geleden schade (Woonhuizen) stijgt. De schade van Brand Woonhuizen en Brand Bedrijven wordt deels beïnvloed door het aantal inbraken binnen woningen en bedrijven. Het aantal diefstallen en woninginbraken is ten opzichte van 2015 met 14 procent gedaald tot 56.000 in 2016. Het aantal diefstallen en inbraken bij bedrijven en winkels is ten opzichte van het jaar ervoor eveneens gedaald en wel met 9 procent tot 21.000 in 2016 (bron: CBS). Dit positieve effect werd teniet gedaan door andere schades, zoals de eerder genoemde hagelbui.

Ruim 200 miljoen euro van het premievolume van brandverzekeringen gaat om in Technische verzekeringen. Dit zijn verzekeringen voor Elektronica, Machinebreuk en Construction All Risk (CAR, bouwprojecten). Het bruto verdiende premievolume is in 2016 ten opzichte van het jaar ervoor gedaald. De onderliggende productgroepen tonen een gemengd beeld. De grootste productgroep CAR vertoont een stijging van het geboekte premievolume, maar een daling van de verdiende premie. De totale bouwkosten van 'nog niet begonnen bouwwerken' is in 2016 eveneens gestegen, terwijl de totale bouwkosten van 'begonnen bouwwerken' is gedaald (bron: CBS). De betaalde schade binnen Technische verzekeringen is gedaald, maar na een forse verhoging van de schadevoorziening is de geleden schade uiteindelijk fors gestegen.

Figuur 22 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Technische verzekeringen

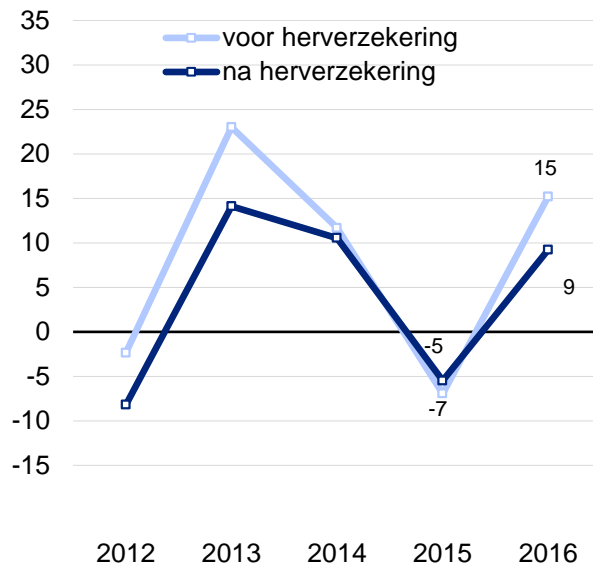
Figuur 23 Bruto combined ratio, Technische verzekeringen

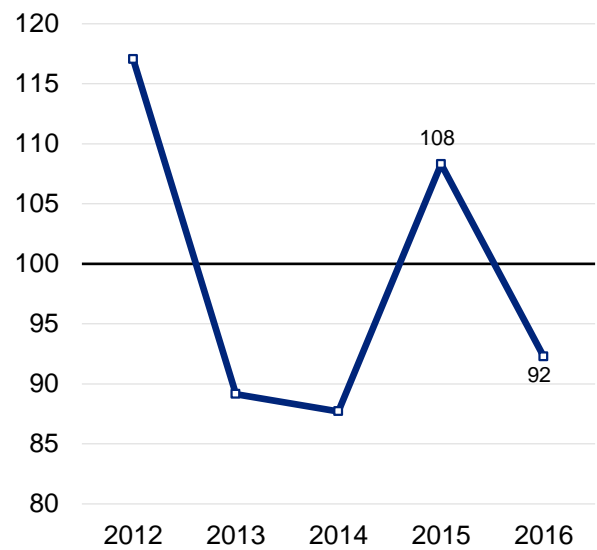
3.5 Transport

Ondanks de overwegend positieve stemming van ondernemers binnen de transport- en logistieksector, daalt het premievolume van Transport, vooral als gevolg van internationale concurrentie. Deze daling is het sterkst bij Vervoerde goederen, de grootste productgroep van Transport. Daarnaast daalt de geleden schade, doordat in 2016 in vergelijking met 2015 een grotere vrijval van de schadevoorziening heeft plaatsgevonden, wat onder andere wordt veroorzaakt door de afhandeling van oude schades. De betaalde schade is nagenoeg stabiel gebleven. Als gevolg van deze ontwikkelingen stijgt het resultaat en komt dit weer boven de nul uit. De *netto combined ratio* daalt en komt weer onder de honderd uit. Ook bij Vervoerde goederen stijgt het resultaat vooral als gevolg van een grotere vrijval van de schadevoorziening.

Figuur 24 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Transport

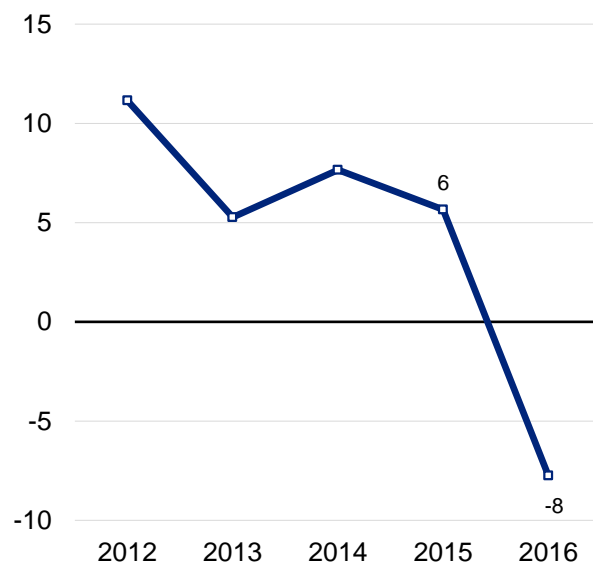
Figuur 25 Netto combined ratio, Transport

3.6 Aansprakelijkheid

De omzet in de markt voor aansprakelijkheidsverzekeringen groeit in 2016 ten opzichte van het jaar ervoor. De ontwikkelingen binnen deze markt worden sterk beïnvloed door de productgroepen Aansprakelijkheid voor Bedrijven (AVB) en Aansprakelijkheid voor Particulieren (AVP) die het leeuwendeel van het premievolume voor hun rekening nemen. Een stijging in de omzet is zowel bij AVB als AVP zichtbaar. Het resultaat daalt onder meer als gevolg van de stijgende schadelast door duurdere letselschades.

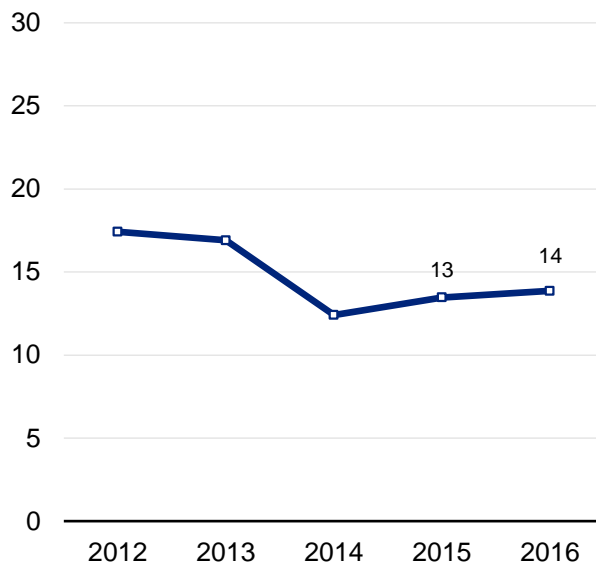
Figuur 26 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Aansprakelijkheid totaal

3.7 Rechtsbijstand

Het premievolume van Rechtsbijstand stijgt in 2016 ten opzichte van 2015 licht. Deze stijging komt voornamelijk door een stijging bij Rechtsbijstand voor Bedrijven. Het resultaat is de afgelopen jaren redelijk stabiel en schommelt tussen de 12 en 18 procent.

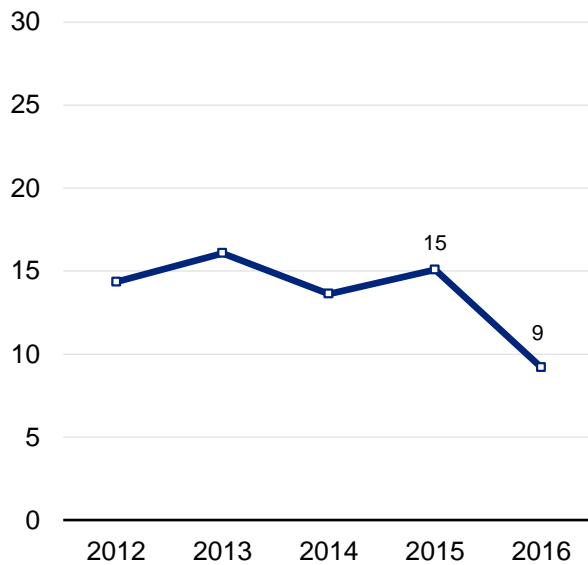
Figuur 27 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Rechtsbijstand

3.8 Reis

De productgroep Reis bestaat uit doorlopende en aflopende reisverzekeringen, annuleringsverzekeringen en hulpverzekeringen. De markt daalt in 2016, wat onder meer wordt veroorzaakt door een daling van het aantal buitenlandse vakanties in 2016. Volgens het CBS daalt vooral het aantal reizen naar de vakantiebestemmingen Turkije en Griekenland. Het resultaat daalt eveneens door meer betaalde schade.

Figuur 28 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Reis

4 Ziektekosten en Inkomen

- Premievolume Inkomen stijgt licht
- Resultaat Inkomen daalt

4.1 Algemeen

Meer dan tien jaar geleden, in 2006, zorgden wetswijzigingen voor grote veranderingen in de branches Ziektekosten en Inkomen. Bij Ziektekosten waren de gevolgen het grootst met de introductie van de basisverzekering. De omzet van deze branche nam fors toe, terwijl het resultaat afnam en aanvankelijk zelfs negatief werd. Inmiddels lijkt deze branche haar draai gevonden te hebben. Bij Inkomen (verzekeringen tegen inkomensderving als gevolg van arbeidsongeschiktheid veroorzaakt door ziekte of ongeval) betekende de overgang van WAO naar WIA het aflopen van oude producten en de introductie van nieuwe producten. De oplopende schadelast zorgde er in de jaren 2012 tot en met 2014 voor dat het resultaat sterk onder druk kwam te staan, maar inmiddels lijkt ook deze branche grip te krijgen op de nieuwe situatie en een balans te vinden met in de jaren 2015 en 2016 een netto combined ratio van onder de 100.

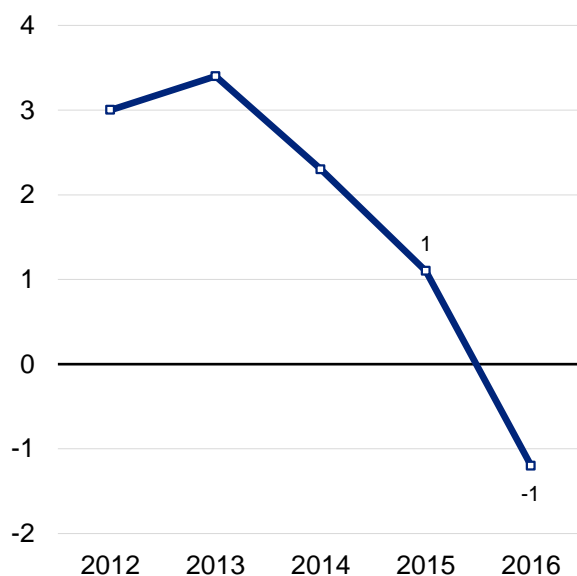
Tabel 4 Bruto premievolume en premieontwikkeling zorgbranches

Branche	2015 € mrd	2016 € mrd	Mutatie %
Ziektekosten	42,5	43,0	1
Inkomen	3,5	3,5	2
Totaal	46,0	46,5	1

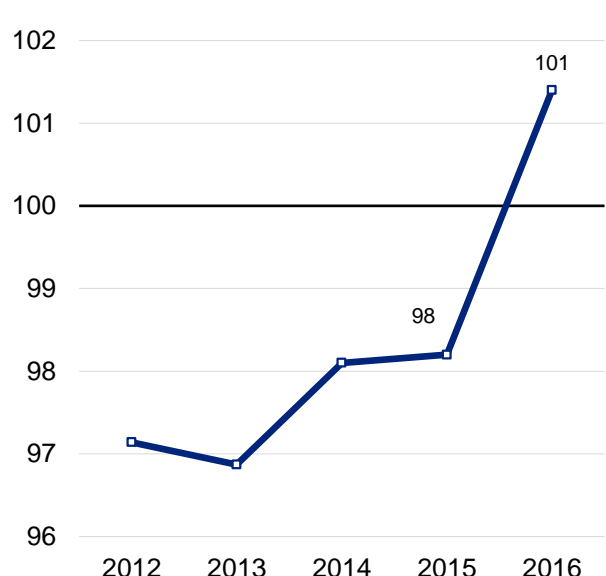
4.2 Ziektekosten

Zorgverzekeraars zien zich elk jaar geconfronteerd met stijgende zorgkosten en wijzigingen in het zorgstelsel. De dekking in de basisverzekering en de hoogte van het eigen risico veranderen jaarlijks, waardoor de financiële jaarcijfers soms moeilijk met elkaar te vergelijken zijn. Zo steeg het eigen risico van 375 euro in 2015 naar 385 euro in 2016.

Figuur 29 Resultaat na rente na herverzekering in procenten van verdiende premie, Ziektekosten (bron: DNB)

Figuur 30 Netto combined ratio, Ziektekosten (bron: DNB)

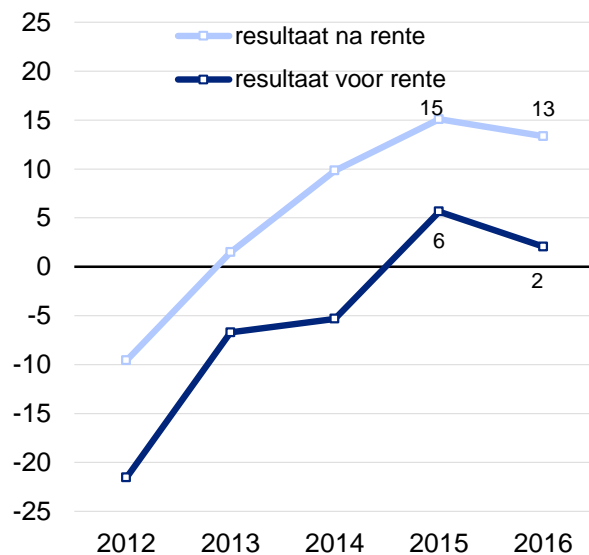

Ook de zorguitgaven blijven stijgen. Deze stijging is sterker dan de stijging van de premie, waardoor zorgverzekeraars over 2016 verlies hebben geleden. Als gevolg hiervan zet de netto combined ratio de stijgende trend door en komt deze in 2016 boven de 100 uit.

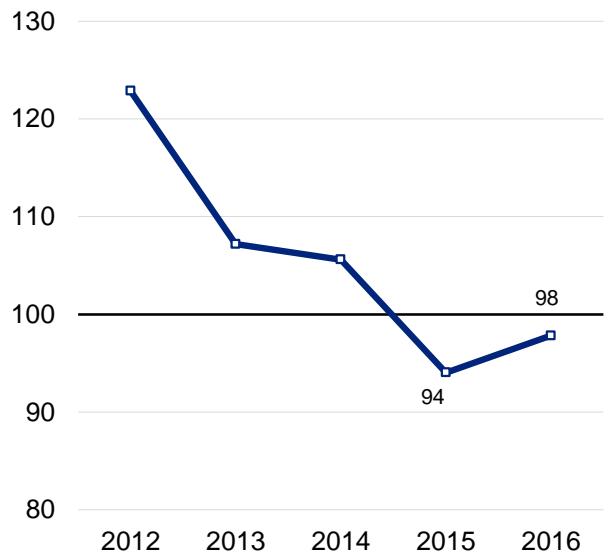
4.3 Inkomen

Inkomensverzekeraars regelen jaarlijks de vergoedingen van inkomensderving bij arbeidsongeschiktheid voor tienduizenden klanten. Het aantal inkomensverzekeringen laat niettemin een dalende trend zien, waardoor het premievolume sinds 2012 ook daalt, maar deze trend wordt verbroken in 2016 met een stijging van het bruto verdiende premievolume van twee procent ten opzichte van 2015. Het resultaat na rente daalt ten opzichte van 2015. Dit komt vooral doordat verzekeraars in 2015 de schadevoorzieningen verlaagden, terwijl ze in 2016 juist weer geld toevoegen. Omdat ze inmiddels grip hebben op de schadelast, hoeven de schadevoorzieningen niet meer zoveel verhoogd te worden als in voorgaande jaren, maar als gevolg van de lage rente blijven toevoegingen noodzakelijk.

Figuur 31 Resultaat na herverzekering in procenten van de verdiende premie, Inkomen

Figuur 32 Netto combined ratio, Inkomen

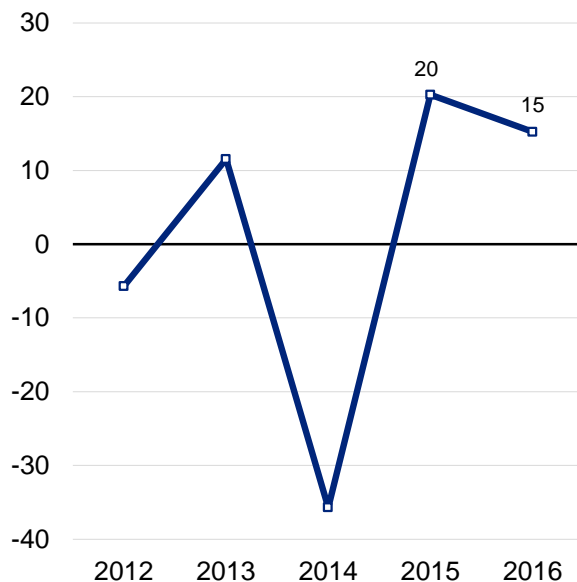
5 Levensverzekeringen

- Premievolume daalt
- Resultaat daalt

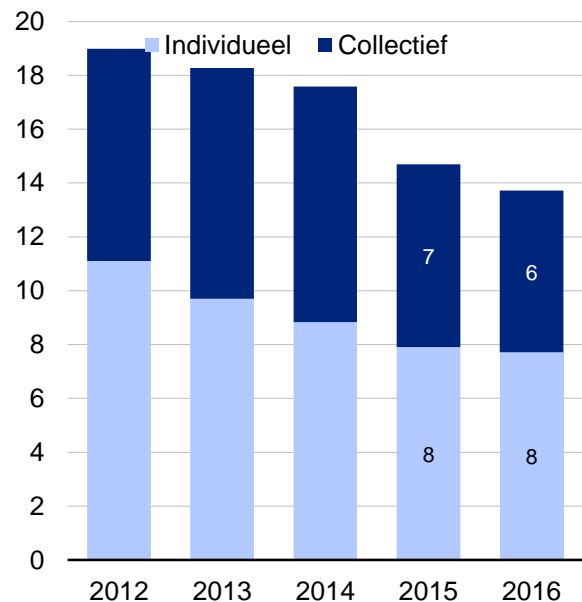
5.1 Algemeen

Levensverzekeraars verzorgen onder andere de pensioenregelingen van circa één miljoen actieve deelnemers. Daarnaast keren ze jaarlijks gemiddeld meer dan 20 miljard euro uit aan hun klanten. Niettemin laat het premievolume al enige jaren een dalende trend zien. Deze trend zet ook in 2016 door en zien we zowel bij Leven Individueel als bij Leven Collectief terug. Het totale premievolume daalt met 7 procent tot onder de 14 miljard en ligt hiermee ver onder de uitkeringen, maar dit verschil wordt grotendeels gecompenseerd door beleggingsopbrengsten. Het resultaat daalt ten opzichte van 2016.

Figuur 33 Technisch resultaat Leven in procenten van de verdiende premie

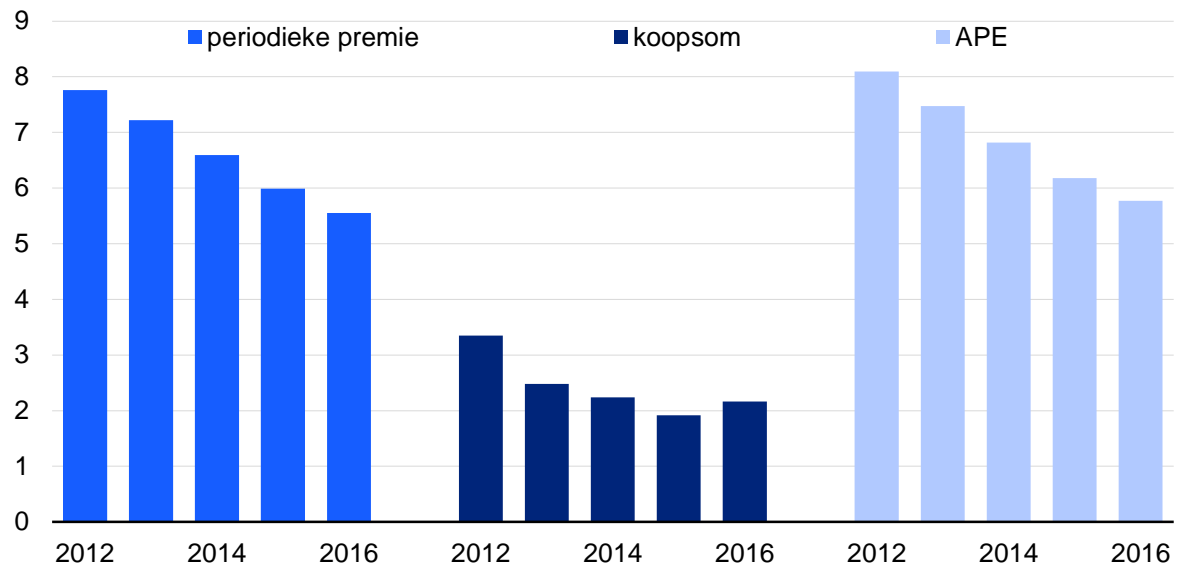
Figuur 34 Premievolume Leven, € mrd

5.2 Individueel

De daling van het premievolume van individuele levensverzekeringen is al vanaf 2007 aan de gang en zet in 2016 onverminderd door. Ten opzichte van 2015 daalt het premievolume met meer dan 2 procent, van 7,9 miljard tot 7,7 miljard. De daling wordt vooral veroorzaakt door een daling van de periodieke premie (-7 procent), terwijl het premievolume van de koopsommen stijgt (13 procent). De APE (Annualised Premium Equivalent) daalt hierdoor met bijna 7 procent en komt in 2016 uit op 5,8 miljard euro, tegen 6,2 miljard euro in 2015. De APE is het totaal van de periodieke premie, vermeerderd met 10 procent van de koopsompremie.

Figuur 35 Premievolume individueel, € mrd

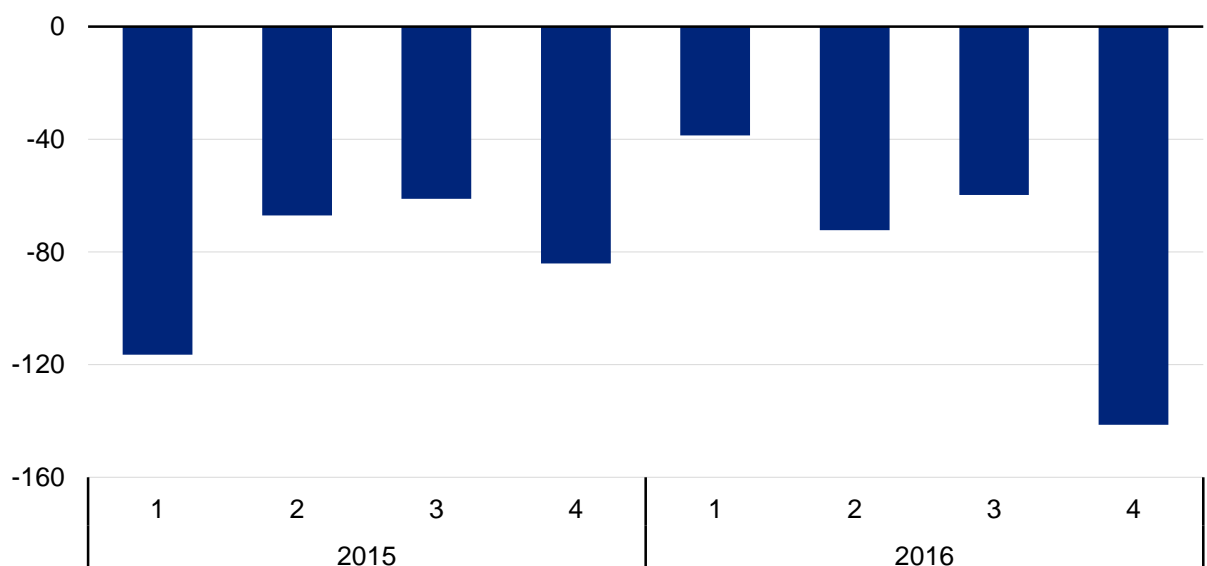

De daling van het premievolume zien we vooral bij de beleggingsverzekeringen terug (-11 procent), terwijl de traditionele verzekeringen (in geld) een stijging van het premievolume laten zien met bijna 2 procent. Het premievolume van de verzekeringen in geld komt in 2016 uit op 5,4 miljard euro, tegen een premievolume van 2,3 miljard euro voor individuele beleggingsverzekeringen.

5.3 Productie individueel

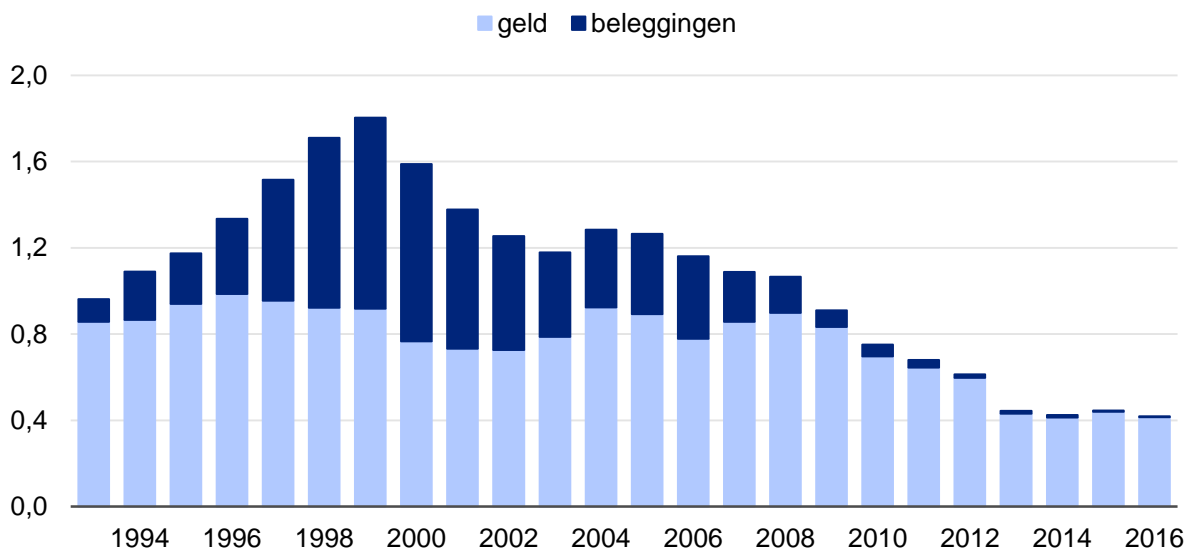
De verkoop van individuele levensverzekeringen daalt sinds 2009, onder andere vanwege de economische situatie, de hevige concurrentie en de introductie van banksparen. De concerns waarvan verzekeraars deel uitmaken bieden weliswaar vaak ook bankspaarproducten aan, maar deze cijfers zijn niet opgenomen in de productiecijfers van individuele levensverzekeringen. Verder is het vanaf 2013 voor het verkrijgen van de hypotheekrenteaftrek, fiscaal gezien noodzakelijk om bij een nieuwe financieringsovereenkomst een lineaire of annuïteitenhypotheek te nemen. Hierdoor is het afsluiten van een kapitaalverzekering voor aflossing van de hypotheek niet meer aantrekkelijk.

Figuur 36 Verschil tussen productiepremie van nieuwe individuele levensverzekeringen in 2015 en 2016 ten opzichte van het voorgaande kwartaal, € mln

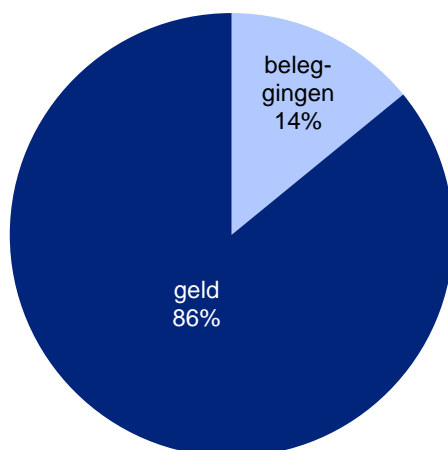
Het totale premievolume van nieuw afgesloten individuele levensverzekeringen is met 19 procent gedaald, van 1,6 miljard euro in 2015 tot 1,3 miljard euro in 2016. De productiepremie van individuele levensverzekeringen is in 2016, net als in 2015, elk kwartaal lager dan hetzelfde kwartaal een jaar geleden. De daling in premievolume was in het eerste kwartaal duidelijk lager (drie keer kleiner) dan de daling in dezelfde periode een jaar eerder. Maar in de kwartalen erna is de daling in absolute waarden gelijk gebleven of hoger in vergelijking met hetzelfde kwartaal een jaar eerder.

Figuur 37 Aantal nieuwe individuele levensverzekeringen, mln

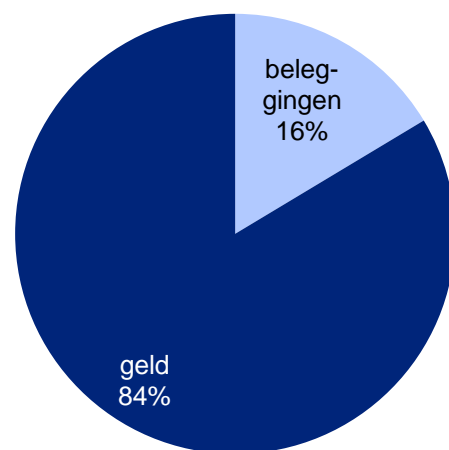

Gemeten in premievolume is het aandeel van beleggingsverzekeringen groter dan in aantallen, namelijk 14 procent van de periodieke productiepremie en 16 procent van de koopsomproductiepremie.

Figuur 38 Periodieke productiepremie individueel, 2016, verdeeld naar geld en beleggingen

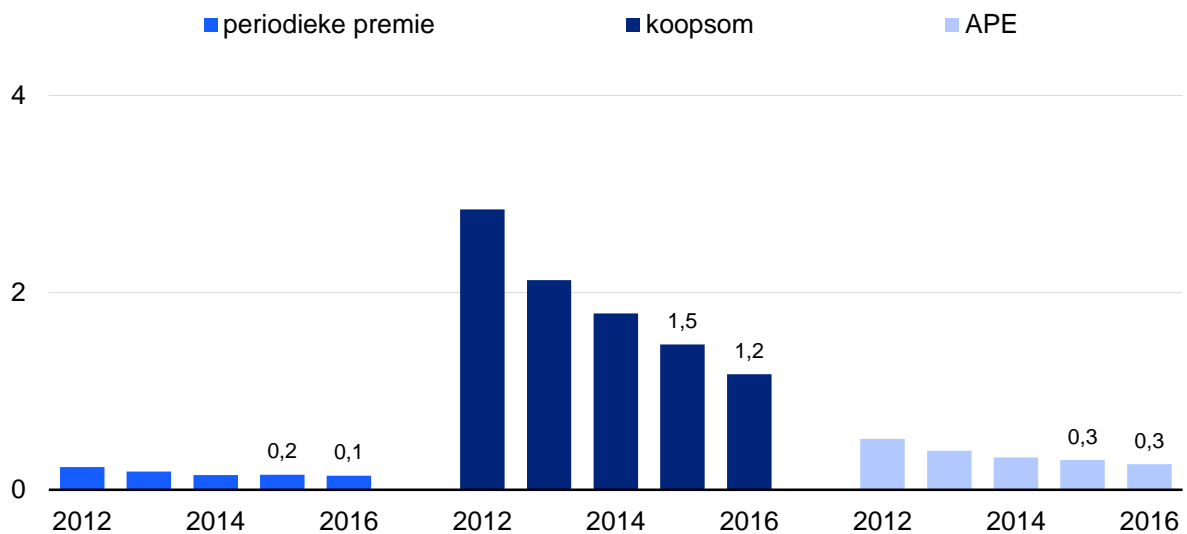

Figuur 39 Koopsomproductiepremie individueel, 2016, verdeeld naar geld en beleggingen

De APE bedraagt de laatste vier achtereenvolgende jaren afgerond 0,3 miljard euro. In 2016 is de APE ten opzichte van het jaar ervoor met 13 procent gedaald. Deze daling komt voor bij zowel polissen met een periodieke premiebetaling als door koopsompolissen.

Figuur 40 Productiepremie individueel in periodieke premie, koopsommen en APE, € mrd

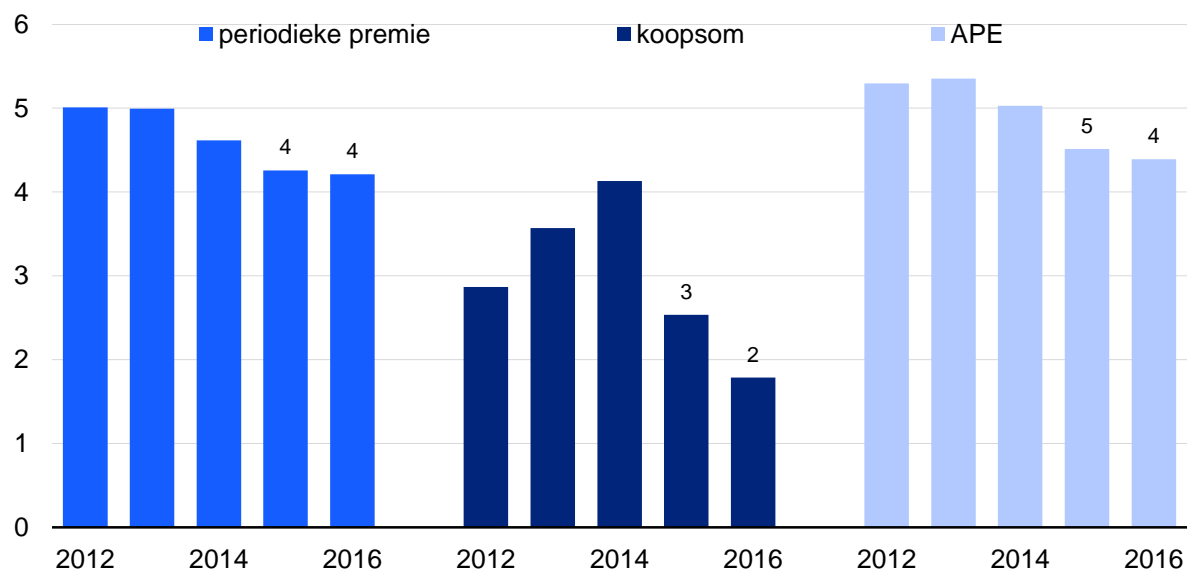
De productiepremie van de meeste productgroepen is in lijn met het dalende totaalbeeld. Alleen de productiepremie bij de productgroep Uitgesteld Pensioen is nagenoeg stabiel gebleven. De daling bij koopsommen wordt vooral veroorzaakt door minder direct ingaande lijfrenten en koopsommen bij uitgestelde lijfrenten.

In 2016 zijn er volgens het Kadaster 20 procent meer woningen verkocht dan het jaar ervoor. Het aantal verzekeringen binnen de productgroep Hypotheek en Risicoverzekering tezamen volgt deze groei niet, maar blijft in 2016 ten opzichte van het jaar ervoor stabiel.

5.4 Collectief

Het premievolume van collectieve levensverzekeringen ligt in 2016 bijna 12 procent onder dat van 2015. Deze daling is voor de koopsommen veel sterker dan voor de periodieke premie, namelijk -30 procent tegen -1 procent.

Figuur 41 Premievolume collectief, € mrd

Verklaring begrippen

Annualised Premium Equivalent (APE)

Het volume van de nieuwe levenproductie en het premie-inkomen uitgedrukt in zogenaamde premie-equivalenten op jaarbasis. APE bestaat uit periodieke premies op jaarbasis plus 10 procent van de koopsompremies.

Bedrijfskosten

Het totaal van kosten en provisie. De bedrijfskosten bestaan uit de componenten acquisitiekosten, wijziging overlopende acquisitiekosten, beheers- en personeelskosten, winstdeling en provisie herverzekering.

Beleggingsverzekering

Een levensverzekering waarbij de premies of koopsom wordt belegd in aandelen of beleggingsfondsen. Het op te bouwen kapitaal wordt te zijner tijd omgezet in (jaarlijkse) uitkeringen.

Bruto combined ratio

Geleden schade en bedrijfskosten in verhouding tot de bruto verdiende premie, inclusief herverzekering.

Bruto verdiende premie

Het totaal van de geboekte (ontvangen) premies inclusief het herverzekerde deel (de premies betaald aan de herverzekeraar), minus de premievoorziening ultimo (de premie die door de verzekeringnemer vooruit is betaald en waarvoor nog een verzekeringsprestatie geleverd gaat worden), plus de premievoorziening primo (vooruitbetaalde premie van het voorgaande jaar).

Directe binnenlandse tekening

De totale tekening (= omzet) van schade-, ziektekosten- en inkomensverzekeraars bestaat uit directe en indirecte tekening (herverzekering aangenomen van andere verzekeraars). De directe tekening bestaat uit binnenlandse en buitenlandse tekening. De buitenlandse en indirecte tekening vormen samen ongeveer 5 procent van het totaal.

Eigen behoud

Het gedeelte van een schade dat voor rekening van de verzekeraar en niet van de herverzekeraar komt.

Eigen vermogen

Het eigen kapitaal van een onderneming waaronder het aandelenkapitaal en de reserves.

Herverzekeringskosten (of herverzekeringsmarge)

Kosten die bestaan uit de premie betaald aan de herverzekeraar, de herverzekerde schade, de provisie ontvangen van de herverzekeraar, en gemiste rente. De herverzekeringsmarge wordt uitgedrukt als percentage van de verdiende premie. Dit afgetrokken van het resultaat na rente levert het resultaat na herverzekering op.

Leven collectief

Bedrijfsonderdeel bij verzekeraars dat zich bezighoudt met verzekeringen waarbij één partij de verzekeringnemer is voor andere partijen. Bijvoorbeeld de collectieve pensioenverzekering voor werknemers, waarbij de werkgever als verzekeringnemer optreedt.

Leven individueel

Bedrijfsonderdeel bij verzekeraars dat zich bezighoudt met levensverzekeringen die worden afgesloten door individuele personen.

Netto combined ratio

Geleden schade en bedrijfskosten in verhouding tot de netto verdiende premie, exclusief herverzekering. De netto combined ratio is een indicator voor het verzekeringstechnische resultaat.

Premie ineens (koopsom)

Een bedrag dat een verzekerde ineens bij een verzekeraar stort om in de toekomst bijvoorbeeld een lijfrente-uitkering te ontvangen.

Premie periodiek

Het bedrag dat periodiek wordt gestort bij een verzekeraar om in de toekomst een uitkering bij overlijden (kapitaalverzekering) of om een (periodieke) uitkering te ontvangen bij leven.

Solvabiliteit

De mate waarin een verzekeraar in staat is om zijn (toekomstige) verplichtingen na te komen, berekend door de middelen die de verzekeraar als buffer aanhoudt te delen door de wettelijk voorgeschreven vereiste solvabiliteitsmarge. De solvabiliteitsratio hoort groter te zijn dan honderd procent.

(Technisch) resultaat na herverzekering

Het resultaat na rente (resultaat voor herverzekering) minus de herverzekeringmarge (herverzekeringskosten).

(Technisch) resultaat voor herverzekering (ook: resultaat na rente)

De verdiende premies minus de geleden schade en bedrijfskosten, plus de renteopbrengsten van de voorzieningen.

Opbouw resultaat voor schadeverzekeringen:

Geboekte premie

- Mutatie premievoorziening

= Verdiende premie

Betaalde schade

+ Mutatie schadevoorziening

= Geleden schade

Verdiende premie

- Geleden schade

- Bedrijfskosten

= Technisch resultaat voor rente

Technisch resultaat voor rente

+ Rente technische voorzieningen

= Technisch resultaat na rente

Technisch resultaat na rente

- Kosten herverzekering

= Technisch resultaat na herverzekering

Opbouw resultaat voor levensverzekeringen:

Bruto premie

- Uitgaande herverzekeringspremie
- Wijziging technische voorziening niet-verdiende premie eigen rekening
- = Verdiende premie eigen rekening

Verdiende premies eigen rekening

- + Opbrengsten uit beleggingen
- + Overige technische baten/lasten eigen rekening
- Uitkeringen eigen rekening
- Wijziging overige technische voorzieningen eigen rekening
- Winstdeling en kortingen
- Bedrijfskosten
- Beleggingslasten
- Aan niet-technische rekening toegekende opbrengst uit beleggingen
- = Resultaat technische rekening levensverzekering

Colofon

© Uitgave van het Verbond van Verzekeraars
Centrum voor Verzekeringsstatistiek

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Bordewijklaan 2, 2591 XR DEN HAAG
Postbus 93450, 2509 AL DEN HAAG
Telefoon: 070 – 3338500
E-mail: info@verzekeraars.nl
Internet: www.verzekeraars.nl

